створенні робочого місця і офіційному оформленні працівника. Створюються умови, які спонукають до ухилення від оподаткування і як наслідок збільшення рівня тіньової економіки.

Часті зміни у законодавстві негативно пливають на організацію та ведення бізнесу, ефективна діяльність якого вимагає стабільності законодавчого поля. Існування проблеми врегулювання інтересів суб'єктів малого підприємництва і держави спонукає до пошуку шляхів удосконалення методології та методики застосування єдиного податку. Серед таких напрямів можна назвати: усунення нерівномірного податкового навантаження для різних груп платників податку; сплата законодавчо встановлених внесків у складі єдиного податку; диференціація ставок в залежності від видів діяльності та територіальної ознаки, зі стимулюванням матеріального виробництва і сільського господарства.

Але низка змін у податковому законодавстві стосовно оподаткування малого бізнесу здійснюється в режимі «ручного» керування, рішення носять необґрунтований та короткотерміновий характер і не вирішують головної проблеми. Тобто, основним недоліком системи державного регулювання економіки та безпосередньо податкового регулювання малого бізнесу є відсутність загальної стратегії розвитку, і як наслідок суттєве порушення балансу інтересів держави і платників податків.

Рішенням поставлених проблем може стати застосування основних положень теорії ієрархічних систем для розробки довгострокової стратегії розвитку економіки України, складовою якої є державне регулювання в сфері оподаткування малого бізнесу. З досвіду зарубіжних країн така стратегія розробляється на період 20-50 років. Необхідним є розробка глобальних цілей і узгодження взаємопов'язаних складових багаторівневих систем, усунення протиріч між інструментами та інституціями й органами управління податковою системою. Всі зміни в законодавстві повинні прийматися в розрізі даної стратегії, яка матиме чітко визначені кінцеві цілі.

Усунення вище зазначених недоліків, крім стимулювання малого підприємництва, надасть можливість досягнення загального соціально-економічного ефекту шляхом зменшення кількості безробітних (відповідно виплат по безробіттю), збереження і подальшого зростання надходжень у бюджет від представників малого бізнесу, що в кінцевому підсумку може стати кроком до підвищення конкурентоспроможності держави та сприяти розвитку економіки України.

Література

1. *Зима О.Г. Інструменти податкового регулювання зайнятості населення / О.Г. Зима // Матеріали науково-практичної конференції «Реформування податкової системи України відповідно до Європейських стандартів», 28 жовтня 2011 р. – Ірпінь. 2011. – С. 139-143.*
2. *Г. Нагорняк. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г. Нагорняк, Ю. Вовк // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2(27).— С. 140-152.*
3. *Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до матер.: http://zakon.rada.gov.ua.*

Олександра СМІРНОВА
Національний університет Державної податкової служби України, м. Ірпінь

ПОДАТКОВИЙ БОРГ ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ ФАКТОР В ОПОДАТКУВАННІ ВИДОБУТКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Теза про необхідність збереження та відновлення природних ресурсів будь-якої країни не потребує додаткових пояснень та аргументацій. Але досягнення даної мети можливо виключно за умови наявності та ефективного застосування на рівні держави адекватного інструментарію, де, як свідчить зарубіжний досвід, одну з провідних функцій відіграє оподаткування. Природні багатства України вражають, але, на жаль, у Стратегії екологічного розвитку України до 2020 р. зазначається, що антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу [1]. Даний стан речей, на нашу думку, свідчить саме про помилковість у підходах до збереження природо-

ресурсного потенціалу країни, що справедливо й для податкової складової. Загальновідомо, що природо-ресурсні платежі мають досить незначну питому вагу у загальних податкових надходженнях до зведеного та державного бюджетів – біля 7% (тоді, як наприклад, податок на доходи фізичних осіб – більше 15%).

Але найбільш деструктивним показником є величина податкового боргу. Так, станом на 01.07.2012 р. заборгованість зі сплати податків і зборів, що пов'язані з видобутком і використанням природних ресурсів України, складає 2097900,81 тис. грн. [2]. «Лідерами» є плата за землю (1683537,01 тис. грн.) та екологічний податок (62212,6 тис. грн.), хоча не менш проблематичною є ситуація щодо податків і зборів, які є фактично недійсними більше року. Так, станом на 01.07.2012 р. продовжує обліковуватися борг зі збору за забруднення навколишнього природного середовища у розмірі 128687,58 тис. грн. та з податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів – 58836,60 тис. грн. [2].

Деталізація податкового боргу за видами економічної діяльності має досить показовий характер, оскільки демонструє, що найбільший борг, наприклад, з плати за землю обліковується та й має тенденцію до збільшення щодо таких видів діяльності, як: обробна промисловість, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, операції з нерухомістю, здавання в оренду та послуги юридичним особам. Суб'єкти господарювання даних видів діяльності є боржниками із інших природо-ресурсних платежів.

Проаналізована ситуація виглядає досить тривожно. Враховуючи, що сьогодні, імпорт суттєво переважає над експортом, зрозуміти, чому заборгували підприємства, які належать до обробної промисловості, ще представляється можливим. А ось ситуація з іншими видами діяльності виглядає досить сумнівною, оскільки консалтингова діяльність, торгівля та будівництво у вітчизняних реаліях мають найбільш сприятливі умови не лише для розвитку, а й для отримання надприбутків.

Проте навіть програш вітчизняної обробної промисловості у жорсткій конкурентній боротьбі імпортованим товарам не знімає питання переважного експорту сировини у чистому вигляді з мізерною оплатою податків. Наприклад, дані Державної служби статистики України свідчать, що обсяг експорту деревини та виробів з деревини у І півріччі 2012 р. становив 606473,2 тис. доларів США, що при переводі за загальним курсом національної валюти 8,0 грн. за 1 долар США складає 4851785,6 тис. грн. Ця сума є досить вражаючою на фоні сплаченого станом на 01.07.2012 р. збору за використання лісових ресурсів у розмірі 147297,84 тис. грн. та податкового боргу в обсязі 3758,84 тис. грн. [2], особливо враховуючи, що найбільшу питому вагу у експорту займають лісоматеріали необроблені, з видаленою або не видаленою корою та лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж, розділені на шари або лущені, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані. Тобто мова йде про переважний експорт необробленої сировини – фактично лісових ресурсів у чистому вигляді паралельно з імпортом готової продукції з деревини.

А втручання Генеральної прокуратури у ситуацію із заборгованістю щодо плати за землю відкрило ще більш тривожну картину. За повідомленням Прес-служби даного органу причиною такого становища є суттєві недоліки у виконанні земельного та податкового законодавства у діяльності як органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, так і органів ДПС. Зокрема, мають місце неповне ведення обліку суб'єктів плати за землю, неправильне визначення ставки земельного податку та розміру орендної плати, заниження нормативної грошової оцінки землі, необґрунтоване застосування пільг тощо [3].

Отже, на нашу думку, сьогодні оподаткування видобутку та використання природних ресурсів є неефективним ані фіскально, ані екологічно. Велика кількість дрібних податків і зборів, їх незначні розміри у порівнянні із загрозливими тенденціями швидкого погіршення стану навколишнього природного середовища та вичерпанням природних ресурсів країни, накопичення величезних розмірів податкового боргу прибутковими галузями економіки, недієва система адміністрування та контролю за даними податковими платежами у сукупності дають всі підстави заявляти про те, що існує нагальна необхідність у кардинальному реформуванні підходів та принципів, що закладаються в основу оподаткування видобутку та використання природних ресурсів України.

Література

1. *Стратегія екологічного розвитку України до 2020 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.menr.gov.ua/content/article/8328.*
2. *Інформація з сайту ДПС України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sts.gov.ua/ua.*
3. *Інформація з сайту Генеральної прокуратури України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=110956&fp=161fp=161.*

Юлія СТАХІВ
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ НА ПРИКЛАДІ ІТАЛІЇ

Фінансові відносини з приводу формування, обслуговування та погашення державного боргу значно впливають на стан грошового обігу, бюджетну і податкову сфери, інвестиції, промисловість, зайнятість, споживання, банківський сектор і на багато інших елементів соціально-економічного життя суспільства. Кризові явища у світовій економіці призвели до зростання державних витрат на порятунок банків і компаній, стимулювання програм підтримки економіки, що сприяло утворенню дефіцитів бюджетів, які покривалися за рахунок припливу зовнішніх запозичень. Якщо раніше значно зростали борги банків і приватних компаній, то в останні роки спостерігається зростання державних боргів, що дає підставу говорити про кризу суверенних боргових зобов'язань. На даному етапі яскравим прикладом є фінансово-економічна ситуація в Італії.

Після того, як Італія і Греція перейшли на євро, процентні ставки в обох країнах впали майже до рівня Німеччини, де вони найнижчі в єврозоні, що привело до зростання споживчих витрат і цін на житло. Хоча уряди обох країн користувалися низькими кредитними витратами для нарощування витрат, їм також вдалося знизити бюджетний дефіцит і борговий тягар. Після початку кризи, заборгованість Греції та Італії, як і інших країн, різко збільшилася. У 2008-2009 рр. дефіцит бюджету Греції удвічі перевищував аналогічний показник Італії, і приріст її заборгованості по відношенню до обсягу ВВП також був удвічі більше. Тим не менш боргове навантаження обох країн сьогодні однакове. Розширення дефіциту Італії в період економічного спаду відбувалося, в основному, за рахунок дії автоматичних стабілізаторів (наприклад, більш високі допомоги по безробіттю) [1].

Протягом останніх двох років, Італія зробила величезні зусилля, щоб прискорити проведення структурних реформ. Вони включають в себе удосконалення середньострокової бюджетно-податкової політики і трудового кодексу, часткову лібералізацію і спрощення заходів регулювання ринку, а також розробка та прийняття антикорупційних законопроектів. При виборі політики управління державним бором, в першу чергу необхідно враховувати всі макроекономічні аспекти взаємодії грошово-кредитної та бюджетно-фіскальної політики, впровадження їх методів повинно бути в одному напрямку. Ці реформи були необхідні враховуючи вплив фінансової кризи в Італії на фоні слабкого зростання рівня виробництва, зменшення конкурентоспроможності і високого рівня державного боргу. Державний борг Італії перевищив 2 трлн. євро в жовтні 2012 року, вказуючи на нестійкість фінансової системи країни, незважаючи на введення жорстких заходів економії. За даними Reuters, міжнародного агентства з надання фінансової інформації, відношення боргу Італії до ВВП зросло до 126,4% у 2012 році зі 120,1% у 2011 році, успадкованих Маріо Монті від Сільвіо Берлусконі. За цим показником в єврозоні Італію обганяє тільки Греція. Так як економіка знаходиться в глибокій рецесії протягом останніх півтора років, співвідношення боргу до ВВП швидко зростає.

Проте ще однією проблемою, яка може викликати загрозу дефолту є одні з найвищих в Європі ставки по кредитно-дефолтним свопам. За офіційними даними Міжнародної асоціації